

laven, som ofta sitter mitt i den största trängseln av blad- och skorpilavar. Även allmossilav *Arthonia muscigena* är tämligen vanlig på alla fyra trädslagens utom lind, och växer både i öppna och lite mer slutna biotoper. Glansfläck *Arthonia spadicea* företrädd dock skuggig skogsmiljö och hittas relativt ofta på ask, alm och lind, men mer sällan på lönn.

Ask

Ask är troligen det av de fyra trädslagen som är artrikast, både vad gäller vanliga och rödlistade arter. Även på yngre träd är florin vanligen relativt artrik, och har tämligen mycket gemensamt med den på lönn. Trädslaget finns i alla de fem undersökta länen men är, liksom alm, lind och lönn, vanligast i Skåne. Askens avviker lite från de andra trädslagen genom att rödlistade lavar förekommer både på unga, medelgama och riktigt gamla träd.

Av de rödlistade arterna är det jaguarfläck *Arthonia ruanum* som är vanligast på ask. Arten trivs där det är skuggigt och fuktigt och växer därför oftast nära basen på träden. Den företrädd vidare de släta barktyper som man hittar framför allt på unga träd och blottlagda rötter av äldre träd. I samma miljö hittar man ofta glansfläck *Arthonia spadicea*, ofta tillsammans med jaguarfläck. Jaguarfläck är väl spridd i de låglänta delarna av Skåne, men blir allt sällsyntare ju längre norrut man kommer och har bara en känd lokal i Kronobergs län. Det samma gäller i stort sett glansfläck, men denna art är generellt vanligare och har vidare utbredning. Askvärtlav *Pyrenula nitidella* är en av landets mest sällsynta lavar och är i huvudsak knuten till ask, men fynd på hassel finns också. Arten växer i liknande miljöer som jaguarfläck, och liksom den oftast vid basen av stammen. På fem av sex utrida lokaler för askvärtlav växer dessutom jaguarfläck. I skogsmiljöer finns ytterligare rödlistade lavar, framför allt på gamla träd. Till denna grupp hör bl.a. stor knopplav *Biatora sphaeroides*, mussellav *Normandina pulchella*, orangepradad klotterlav *Opegrapha ochrocheila*, stiftklotterlav *O. vermicellifera* och olivklotterlav *O. viridis*. Grynlav *Pannaria conoplea* finns bara på två lokaler i området, på ask respektive asp. För var art det absolut dominerande substratet för arten. Vidare är ett av två fynd av liten punktlav *Acrocordia cavata* gjort på en gammal ask. Arten uppmärksammades först för några år sedan och är troligen sällsynt i södra Sverige. I Mälardalen, där *A. cavata* är relativt väl känd, är

den troligen något vanligare än i andra delar av landet.

I allsmiljöer finns några mycket sällsynta arter, t.ex. hjälmbrösklav *Ramalina baltica*, skorpdaggilav *Diploicia canescens* och den i Sverige i sen tid upptäckta kupiga sköldlaven *Parmelia submontana*. Av den sistnämnda finns sex fynd i området, varav fem på ask. Tre av de fem fynden på ask är gjorda i alléer eller på träd vid grusvägar.

Som redan nämnts är asken det vanligaste trädslaget i lövängar i ett större område runt gränsen mellan Skåne, Blekinge och Småland (fig. 34). I dessa lövängar finns flera sällsynta lavar (se avsnittet om lövängar, sid. 85).

Lind

I södra Sverige är lavfloran på lind sällan speciellt rik. Bara i riktigt näringsrik miljö, som alléer, förekommer det i sällsynta fall rikligt med arter på trädslaget (se avsnittet om lavfloran på alléträd, sid. 85). I Bohuslän, Dalsland och Västergötland uppvisar dock linden en betydligt rikare och intressantare flora. Vad denna skillnad beror på är ännu inte klart men liknande mönster kan iaktas även för asp och sälg. Trots det finns det fynd av hela 26 arter på lind i undersökningsområdet. Av dessa arter finns dock bara 51 fynd, vilket antyder att det mest är ströföremål av arter som egentligen har andra trädslag som huvudsakstrat. Den vanligaste arten på lind är glansfläck *Arthonia spadicea*, som företrädd skuggiga miljöer. Andra arter som har flera förekomster på lind är flilgig sköldlav *Melanella laciniatula* och silverlav *Parmelia tiliacea*, som förekommer i alléer och liknande miljöer. Även skorpdaggilav *Diploicia canescens* och grå skärelav *Schismatomma decolorans* är funna i denna miljö, men arterna förekommer normalt på alm respektive ek. Alla övriga fynd av rödlistade arter på lind är gjorda i skogsmiljöer eller igenväxta hagmarker. Bland dessa kan nämnas matt pricklav *Arthonia prunata*, gryngilav *Bacidia biatorina* och liten sönderfallsilav *Bactrospora corticola* som alla företrädd ek som substrat. Bland de mer exklusiva arterna återfinns pensellav *Gyalideopsis anomomosa* som först upptäcktes på lind på Hallands Väderö (Arup & Ekman 1991a) och senare även på Väderö och Björk på Kullaberg (Johansson 1992). Det har senare visat sig att arten trivs bra även på andra trädslag, bl.a. på tunna grangrenar i fuktig miljö i Västergötland och Bohuslän.

Den extremt sällsynta klippzonlaven *Enterographa hutchinsiae* förekommer på bl.a. lind på Kullaberg i Skåne. Det är dock troligt att arten inom området huvudsakligen förekommer på sten, men detta substrat har inte inventerats i modern tid. Under en inventering av gamla hamlade lindar i trakterna runt Möckeln i södra Småland noterades lunglav *Lobaria pulmonaria* på flera av de gamla träden. Några av dessa träd hyste även liten blekspik *Sclerophora peronella* som företrädd att sitta på insidan av ihåliga träd. Där undvikar den att träffas av regndroppar men mikroklimatet är ändå fuktigt.

Skogsalin

I Sverige är kanske almen allra vanligast förekommande som allé-, park- eller kyrkogårdsträd. Det är framför allt skogsalin *Ulmus glabra* som odlas i människans närmiljö, men även hybriden mellan skogs- och lundalm är tämligen vanlig. Även de till synes vilda skogsalmarna är till stor del inplanterade, främst från Tyskland under 1600-talet. Vresalm *U. laevis* planteras sällan i Sydsvrige. Lundalm växer vild i Sverige på Öland och Gotland och vresalmen bara på Öland, men trädslagen påträffas i förvildat tillstånd även på andra platser. Inom undersökningsområdet är det dock lavfloran på skogsalin som undersöks. Jämfört med lind växer färre rödlistade arter på alm men det totala antalet fynd är betydligt högre. Ungefär hälften av arterna har relativt många förekomster på alm och några är knutna till trädslaget eller har det som ett av sina viktigaste substrat.

I de miljöer där lavfloran påverkas av näringsrikt stoft är den vanligen rik, både vad beträffar antalet arter och mängden av dem. I de mest utsatta lägena i storstadsområden och längs starkt trafikerade vägar har dock luftföroreningarna utarmat epifylloran. Här förekommer som vanligt de mest taliga arterna som stadsilav *Lecanora conizaeoides*, flarnlav *Hypocenomyce scalaris* och blågrå mjöllav *Lepraria incana*. Under 1980-talet drabbades speciellt Skånes almar dessutom av almsjuka, som leder till att träden förr eller senare dör. Sjukdomen orsakas av en svamp *Ceratocystis ulmi* som sprids av två skalbaggar, mindre almspinborre *Scolytus laevis* och större almspinborre *S. scolytus* (Jansson & Lindquist 1987). Sjukdomen har lett till att många alléer och lundar har försvunnit och idag nyplanteras praktiskt taget aldrig alm.

Angreppen av almsjuka varierar från år till år, men speciellt varma och torra somrar dör många träd. Almsjukan visar tyvärr inte några tecken på att bedarra utan infekterar varje år många nya träd (fig. 35).

Två vanliga arter som man mycket ofta hittar på alm, både yngre och äldre, är klotterlav *Opegrapha varia* och liten vaxlav *Dimerella pineti*. Klotterlav växer både i ljus och skugga men företrädd halvdukla förhållanden, medan liten vaxlav mer konsekvent växer på skuggiga platser. Den senare har för övrigt ökat tämligen markant de senaste årtiondena, kanske på grund av en ökad igenväxning.

I områden lite längre ifrån städerna och de större vägarna kan man hitta flera av de rödlistade lavar som trivs på alm i alléer och liknande miljöer. De vanligaste rödlistade lavar är elegant sköldlav *Melanella elegantula*, flilgig sköldlav *M. laciniatula* och i vissa trakter silverlav *Parmelia tiliacea*. Ytterligare några sällsynta arter på alm är ekskik *Calicium quercinum*, parknål *Chaenotheca hispidula*, grå skärelav *Schismatomma decolorans*, hjälmbrösklav *Ramalina baltica* och liten blekspik *Sclerophora peronella*. Dessa arter förekommer vanligen på ek eller ask men har en till två lokaler vardera på alm inom undersökningsområdet. En för alm speciell lav är skorpdaggilav *Diploicia canescens* som i Sverige finns på tre ställen (fig. 36). På dessa lokaler förekommer arten huvudsakligen på alm men sitter även på några få askar, en ek och en lind. Skulle almarna på lokalerna drabbas av almsjuka kommer minst 90 % av populationen att försvinna.

På gamla träd i skogsmiljöer förekommer almlav *Gyalacta ulmi* och blek kraterlav *G. flotowii*, men de har även hittas på hamlade almar i öppna miljöer vid några tillfällen. I skog hittar man även stiftklotterlaven *Opegrapha vermicellifera* som har sina huvudsakliga förekomster på alm och bok. Laven kräver skuggiga miljöer och sitter ofta ned till på stammarna, men kan under gynnsamma förhållanden täcka stora ytor även ett par meter upp på träden. Rosa lundlav *Bacidia rosella* uppträder på många olika trädslag men är vanligast på bok. På alm finns ett knappt tiotal fynd, främst i skog, men ett par fynd är gjorda på alm i alléer. Av de rödlistade arterna är glansfläck *Arthonia spadicea* en av de vanligast förekommande arterna på trädslaget.

Utover de rödlistade arterna kan man på alm finna många andra intressanta arter. Bland de som förtjänar att omnämnas finns knappnålsilavarna gulnål *Chaenotheca brachypoda*, kornig nållav *C. chlorella* och gulvitt blekspik *Sclerophora*

förhållandevis vanlig på lönn. Ibland kan man även hitta lunglav *Lobaria pulmonaria* och traslav *Leptogium lichenoides*. Mycket sällsynt förekommer även *Bacidia subincompta* på lönn. Den är sällsynt i södra Sverige, men blir vanligare längre norrut.

Klibbal (*Alnus glutinosa*)

Klibbal finns i Sverige från Skåne upp till södra Norrland och längs Norrlandskusten. I Sydsverige kallas den oftast bara för al eftersom dess släkting gråal är nordlig och inom vårt undersökningsområde praktiskt taget bara ses planterad eller vid enstaka tillfällen förvildad. Klibbalen företrar fuktiga platser som å- och sjöstränder, fuktiga betesmarker och sumpskogar. Trädslaget bildar rätt ofta rena bestånd och är marken sumpig pratar man om alkärr. Al tål att stå så blött att den under en del av året kan ha meterdjupt vatten kring rötterna. Med åren bildas ofta i alkärren breda socklar, från vilka själva trädstammarna utgår. I alkärr dör vanligen stammarna vid en ålder av 80–100 år, men nya skott kommer kontinuerligt från alsocklarna. Klibbal tål dock att stå på torr mark och förekommer ibland i alléer och parker. På torr mark blir träden oftast mycket äldre än på fuktig mark och ibland kan man finna meter tjocka stammar som påminner om gamla ekar.

Klibbal har en tämligen sur bark, och är generellt fattig på lavar. De arter som oftast ses på klibbal är till stor del samma som man kan hitta på fatigbarksträd, t.ex. björk. Vanliga arter är bl.a. blåslav *Hypogymnia physodes*, *Lecanora chlorotera*, mjölig kantlav *L. expallens*, blågrå mjölig *Lepraria incana*, glänsande sköldlav *Melanella fuliginosa*, dynlav *Micarea prasina*, *Mycoblastus fucatus*, örnlav *Ochrolechia androgyna*, färglav *Parmelia saxatilis*, skrynkelav *P. sulcata*, stocklav *Parmeliopsis abrygnea*, blemlav *Phycitis argena*, nävelav *Platismatia glauca*, gallav *Pseudevernia furfuracea* och trädgrönlav *Scoliciosporum chlorococcum*. Som exempel på något ovanligare, men ej rödlistade, arter på al kan nämnas rostfläck *Arthonia vinosa*, liten vaxlav *Dimerella pineti*, klipplav *Fuscidea cyathoides* var. *corticola*, skriflav *Graphis scripta*, pulstockslav *Hypogymnia tubulosa*, gammelngraslav *Lecanactis abietina*, tunn porlav *Pertusaria leioplaca*, ekflamlav *Pyrrhospora quercus* och havstulpanlav *Thelotrema lepadinum*. På klibbal i alkärr finner man även en knappnäslig svamp, *Stenocybe pullatula*, som växer på tunna kvistar. Man kan

Aspen hör till gruppen rikbarksträd och har kanske det högsta pH-värdet av alla. Som vanligt påverkar detta i stor utsträckning lavfloran, som ofta påminner om den man hittar i näringsrika miljöer, t.ex. i alléer. Flera arter är dock mer eller mindre knutna till asp, som i rätt miljö kan uppvisa en mycket rik och intressant flora. Den rikligaste och intressantaste lavfloran på asp finner man dock inte i sydligaste Sverige, utan norr om vårt undersökningsområde. Speciellt i Skåne, Halland och Blekinge är aspens lavar ofta få och tämligen triviala. Några av de arter som man dock kan hitta på asp, åtminstone i Kronobergs län, är *Bacidia arceutina*, *B. naegelii*, vaxorangelav *Caloplaca cerina*, asporangelav *C. flavorubescens*, liten orangellav *C. holocarpa*, *Lecania cyrtella*, veckkantlav *Lecanora allophana*, brun kantlav *L. argentata*, allav *L. carpinea*, *L. chlorotera*, asplav *Lecidella elaeochroma*, blemlav *Phycitis argena*, hjälmrosellav *Physcia adscendens*, rosettlav *P. aioplia*, finlav *P. tenella*, dagglav *Physconia distorta*, vägglav *Xanthoria parietina* och mångfruktig vägglav *X. polycarpa*. Mycket ofta dör aspens nedre grenar och på dessa kan en rik lavflora med många av de uppräknade arterna utvecklas.

Idag finns bara ett nutida fynd vardera av tio rödlistade lavar på asp. En grupp av oceaniska arter, som huvudsakligen förekommer i Halland och Kronobergs län, har minskat avsevärt. Denna grupp består av sex arter: läderlappslav *Collema nigrescens*, aspgelav *C. subnigrescens*, örnlav *Nephroma laevigatum*, grynlav *Pannaria conoplea*, västlig gyterlav *P. rubiginosa* och blylav *Degelia plumbea*. Dessa var huvudsakligen knutna till asp. En art, *C. subnigrescens*, har försvunnit helt och de andra har bara en nutida lokal vardera. Tre av arterna finns på en och samma lokal, en myrholme i Ämnerstads socken i Kronobergs län. På samma lokal finns på asp även ådelav *Megalaria grossa*, liten blekspik *Sclerophora peronella*, lunglav *Lobaria pulmonaria* och skrovellav *L. scrobiculata*. På holmen, som är på väg att växa igen, står aspen blandad med gran, enstaka björkar och tallar. När aspen blir alltför skuggad av granen kommer många av lavarna att försvinna, något som hänt på många av de gamla asplokalerna i södra Sverige. Igenväxning är kanske det största problemet för aspens lavar men även andra faktorer har påverkat lavarna negativt. Troligen har luftföroreningarna haft ett finger med i spelet.

Fyra arter, glänsande rostfläck *Arthonia spadicea*, rosa lundlav *Bacidia rosella*, hållav *Menegazzia*

terebrata och mjölig klotterlav *Opegrapha soreidifera* har vardera en förekomst på asp, men växer huvudsakligen på andra trädslag. Även *Collema occultatum* har en aktuell lokal på asp, men har till skillnad från de andra två arterna bara ytterligare en lokal, där den växer på ask.

Rönn (*Sorbus aucuparia*)

Rönnen är vanlig i hela landet och förekommer vanligen som inslag i både löv- och barrskog. Den blir oftast inte mer än ungefär en decimeter tjock, men ibland kan man hitta mycket gamla och grova stammar med en diameter på upp till tre decimeter. Barken är dock oftast slät även på de äldre träden. Detta är troligen en av anledningarna till att lavfloran oftast är artfattig. En annan anledning är att rönnen har relativt sur bark. Några vanliga arter finns dock på trädslaget, bl.a. fläcklav *Arthonia radiata*, *Arthopyrenia punctiformis*, *A. lapponina*, droplav *Cliosonium griffithii*, slänlav *Evernia prunastri*, skriflav *Graphis scripta*, stadskantlav *Lecanora conizaeoides*, mjölig kantlav *L. expallens*, asplav *Lecidella elaeochroma*, *Mycoblastus fucatus*, skrynkelav *Parmelia sulcata*, bitterlav *Pertusaria amara* och tunn porlav *P. leioplaca*. På mycket gamla träd kan man även hitta havstulpanlav *Thelotrema lepadinum*.

På rönn finns 15 moderna fynd av rödlistade lavar, fördelade på nio arter. Ingen av dessa är knuten till rönn eller ens vanligast just på detta trädslag. Möjligt kan getlav *Flavoparmelia caperata* vara ett undantag, eftersom det enda nutida fyndet av arten är på rönn. Ett gammalt fynd inom området har gjorts på *Salix* sp., och längre norrut i landet har den hittats på ytterligare andra trädslag. Vanligast av de rödlistade arterna är dock tre typiska släbarksarter nämligen glansfläck *Arthonia spadicea*, jaguarfläck *Arthothelium ruanum* och olivklotterlav *Opegrapha viridis*. Hållav *Menegazzia terebrata* finns på två lokaler, båda i fuktig miljö. Övriga arters förekomst på rönn får betraktas som tillfälliga uppträdanden eftersom de huvudsakligen företrar andra trädslag. I denna grupp hittar vi klipplav *Enterographa hutchinsiae*, flitig sköldlav *Melanella laciniatula*, violettgrå porlav *Pertusaria multipuncta* och bokvärtlav *Pyrenula nitida*, som har vardera ett fynd på trädslaget.

Det finns flera gamla fynd av arter som nu har försvunnit från rönn, t.ex. elegant sköldlav *Melanella elegantula*, örnlav *Nephroma laevigatum*, grynlav

Fig. 40. I denna blandsumpskog förekommer på björk hållav *Menegazzia terebrata*. Frösöda sn, Halland.

Pannaria conoplea, västlig gyttelav, *P. rubiginosa*, rikfruktig blemlav *Phycitis agelaeae*, rännformig brosklav *Ramalina calicaris* och skriftskårelav *Schismatomma graphidioides*.

Hassel (*Corylus avellana*)

Hasselns utbredning sträcker sig i stort sett upp till södra Norrland men enstaka förekomster finns ännu längre norrut. Hasseln förekommer oftast som undervegetation i skog eller i rena bestånd, s.k. hasslen. Barken är slät och har lågt pH. Lavfloran har mycket gemensamt med rönnens och bör betecknas som tämligen fattig. Det beror dels på barkens beskaffenhet, dels på att hasselns stammar sällan blir gamla, utan kontinuerligt byts ut.

Endast fyra rödlistade arter har nutida förekomster på hassel. Rikligast är jaguarfläck *Arthrothelium ruanum*, med sex lokaler. Glansfläck *Arthonia spadicea* och stiftklotterlav *Opegrapha vermicillifera* har tre respektive en förekomst. Den fjärde arten som förekommer på hassel är askvärtlav *Pyrenula nitidella*, som är vanligare på ask. På askvärtlavens rikligaste lokal, Dalby Söderskog,

förekommer dock arten tämligen rikligt även på hassel (fig. 39). Alla fyra arterna på hassel föredrar skugga till halvskugga. I öppnare hasslen har ännu inga rödlistade lavar hittats.

Hästkastanj (*Aesculus hippocastanum*)

Hästkastanj förekommer inte vild i Sverige men har ofta planterats i parker och alléer. Barken är relativt sur och flagnar lätt av, vilket troligen förklarar den tämligen artfattiga lavflora som man idag finner på trädslaget. I de flesta fall rör det sig om en utarmad alléträdsflora med i huvudsak näringssymlade arter. De rödlistade arter som förekommer på hästkastanj är också få, åtta stycken. De flesta fynd utgörs av elegant sköldlav *Melanella elegantula*, flikig sköldlav *M. laciniatula* och silverlav *Parmelia tiliacea*. Dessa tre arter står för 15 av de 20 nutida fynd som gjorts på hästkastanj. De står även för merparten av de c. 50 gamla fynden på hästkastanj.

Övriga fem arter har vardera en aktuell lokal på trädslaget. Dessa arter är rosa lundlav *Bacidia rosella*, skuggorangelav *Caloplaca lucifuga*, skuggkranslav

Fig. 41. Gamla fläddar kan vara mycket rika på lavar, bl.a. storsporig kraterlav *Gyalecta derivata*, *Srangospora ochrophora*, skuggkranslav *Phaeophyscia endophoenicea* och fläderlundlav *Bacidia friestiana*. Hallands Väderö, Skåne.

Phaeophyscia endophoenicea, rikfruktig blemlav *Phycitis agelaeae* och hjälmbrosklav *Ramalina ballica*.

Björk (*Betula pendula* och *B. pubescens*), tall (*Pinus sylvestris*) och gran (*Picea abies*)

Vårtbjörk, glasbjörk, tall och gran hör alla till landets vanligaste trädslag och finns i många olika miljöer. Ingen skillnad har gjorts på vårt- och glasbjörk i undersökningen. Gemensamt för alla fyra arterna är att de hyser en utpräglad s.k. fatigbarksflora, som i Sydsvrige dominerar av några få arter. I norra och mellersta Sverige kan dock i gamla skogar med lång kontinuitet utvecklas en riktigt rik och intressant lavflora med många rödlistade arter.

I de mest föreningsbelastade områdena förekommer bara de allra tätligaste arterna, t.ex. rostfläckig nållav *Chaenotheca ferruginea*, flarnlav *Hypocynomyce scalaris*, blåslav *Hypogymnia phosodes*, stadskantlav *Lecanora conizaeoides* och blågrå mjöllav *Lepraria incana*. I skogar med lägre halter av föroreningar är förutsättningarna att hitta

fler arter bättre. Speciellt i Kronobergs län, som har störst andel barrskog av de undersökta länen, kan man i gammal skog notera tämligen många arter. Dessutom har granen funnits betydligt längre i Kronobergs län än i de sydligaste delarna av undersökningsområdet. Vanliga till tämligen vanliga och spridda arter på flertalet av trädslagen är bl.a. grå tagellav *Bryoria capillaris*, manlav *B. fuscescens*, bråmlav *Cetraria chlorophylla*, gryning nållav *Chaenotheca chrysoccephala*, gryning blåslav *Hypogymnia farinacea*, pukstockslav *H. tubulosa*, *Lecanora pulicaris*, *Loxospora elatina*, blodlav *Mycoblastus sanguinarius*, *Ochrolechia microstictoides*, stocklav *Parmeliopsis ambigua*, vedlav *P. hyperopta*, näverlav *Platismatia glauca*, gällav *Pseudovernia furfuracea*, skägglav *Usnea filipendula* och kort skägglav *U. subfloridana*. På stående men avbarkade stammar förekommer även svart spiklav *Calicium glaucellum*, vednål *Chaenotheca brunneola* och slank vednål *C. xyloxeia*. Gärdsgårdslav *Cetraria sepincola* finns på alla fyra trädslagen men förekommer oftast på tunna grenar av björk. Samma förhållanden gäller för gammelgranslav *Leca-*

nactis abietina, som är speciellt vanlig på gammal gran, där arten dessutom brukar vara fertil.

Ovanligare inslag i lavfloran kan också hittas. *Buellia schaeferi* uppträder sällsynt på tall och ibland på ek. *Lecidea nylanderii* är oftast steril och påminner om en något vitare form av *Lepraria incana*, men lyser blåvitt i UV-ljus. Arten förekommer mest på tall, troligen bara på platser med en viss kontinuitet. *Lecidea pullata* uppträder sällsynt på slät björkbark i Sydsverige, men är vanligare längre norrut. *Lecidea turgidula* förekommer sällsynt på tall (och ved), främst i de nordliga delarna av undersökningsområdet. Gamlav *Alectoria sarmentosa* är en mycket ovanlig lav i barrskogarna i söder, och indikerar höga naturvärden. Några få fynd finns av katfotslav *Arthonia leucopellaea*, som även den föredrar gamla skogar. Arten trivs bäst i fuktiga miljöer, som sumpskog.

Vårt- och glasbjörk

Sex nuida fynd av rödlistade arter finns på vårt- och glasbjörk, fördelade på lika många arter. Ingen av dessa är knuten till trädslagen, utan förekommer oftast på andra substrat. De sex arterna är stor knopplav *Biatora sphaeroides*, brunpuddrad nällav *Chaenotheca gracilima*, pensellav *Gyalideopsis anastomosans*, flikig sköldlav *Melanella laciniatula*, hållav *Menegazzia terebrata* (fig. 40) och mussellav *Normandina pulchella*. Av de arter som inte längre har några nuida fynd på björk är det bara en art som tidigare uppträtt regelbundet på trädslaget, nämligen blomskägglav *Usnea florida*, som trivs bäst på mindre grenar i trädskronorna.

Gran

På gran finns bara ett nuida fynd av en rödlistad art, brunpuddrad nällav *Chaenotheca gracilima*, som växer på multnande ved av barrträd. Flera gamla fynd av rödlistade arter finns dock på gran. Kvistlav *Fellhanera boutillei* fanns förr på barr och grenar av gran i stora delar av undersökningsområdet. Arten växte bara på granarnas nedre grenar som var mer eller mindre skyddade från direkt regn. Trädbrosklav *Ramalina thrausta* fanns förr spridd i nästan alla län, men var ofta mycket sparsam på sina lokaler. Även ett par gamla fynd av rosa skårelav *Schismatomma pericleum* och grovig skägglav *Usnea barbata* finns på gran. Ett fynd

av ringlav *Evernia divaricata* gjordes på gran i Blekinge så sent som 1978.

Tall

Tallen hör i Sydsverige till de allra fattigaste trädslagen vad beträffar rödlistade lavar. Inga gamla fynd finns registrerade på tall, men däremot ett modernt fynd. Det är liten spiklav *Calicium parvum* som i Kronobergs län har sin enda kända förekomst i området. Arten kan vara förbisedd, men är troligen sällsynt.

Övriga träd, buskar och ris

Enstaka fynd av rödlistade arter finns även på ett antal andra substrat än de som behandlats ovan. De flesta av dessa är tillfälliga förekomster av arter som huvudsakligen växer på andra trädslag. Några viktigare fynd bör dock nämnas här.

Under näringsrika förhållanden kan flädet *Sambucus nigra* vara mycket rik på olika lavar. Sällsynta arter påträffas dock i regel på gamla fläderbuskar, som växer halvöppet på platser med måttlig eller liten näringsstillgång (fig. 41). Tre rödlistade lavar har hittats på fläder: rosa lundlav *Bacidia rosella*, storsporig kraterlav *Gyalecta derivata*, Rosa lundkranslav *Phaeophyscia endophoenicea*. Rosa lundlav växer huvudsakligen på bok. Storsporig kraterlav är mycket sällsynt och har bara några fynd i landet som helhet. Den växer på ädla lövträd i skuggig miljö. Skuggkranslav är hittad på flera olika trädslag men har sin rikligaste förekomst på fläder på Hallands Väderö. Ett gammalt fynd finns på fläder av dvärgpraktlav *Caloplaca lobulata*, som dock inte kunde återfinnas. Flera fynd av andra intressanta arter har gjorts på fläder, speciellt på Hallands Väderö (Arup & Ekman 1991a). Bland dessa kan nämnas mjölig lundlav *Bacidia delicata*, fläderlundlav *B. friesiana*, *Leucocarpia stigonemoides* (*Macentina* s.), *Strangospora delitescens* och *S. ochrophora*. De båda *Bacidia*-arterna finns med på den nya reviderade rödlistan.

På en *Juniperus communis* finns ett nuida fynd av sydlig sotlav *Cyphelium notarisii*. Arten har tidigare hittats på gårdsgårdar av trä och på gamla sjöbodar. På valnöt *Juglans regia*, i en park, finns det enda fyndet av alléantlav *Lecanora impudens*. Arten är mycket sällsynt men har troligen förbisetts. På

fyndplatsen växte arten tillsammans med flera näringsgynnade arter.

På hägg *Prunus padus* finns ett fynd av örllav *Hypotrachyna revoluta*, som amars nästan alltid växer på klibbal. På lokalen fanns arten dessutom på ett flertal alar.

På sötkörbär *Prunus avium* finns ett fynd av kupig skrynkelav *Parmelia submontana*.

På oxel *Sorbus intermedia* finns ett fynd av silverlav *Parmelina tiliacea*, på tysklönn *Acer pseudoplatanus* och poppel *Populus* sp. vardera ett fynd av elegant sköldlav *Melanella elegantula* och på poppel även ett fynd av flikig sköldlav *M. laciniatula*.

På sälg *Salix caprea* finns två fynd av hållav *Menegazzia terebrata* samt ett fynd av elegant sköldlav. Hållav är även påträffad en gång på grävvide *Salix cinerea*.

Det finns fyra fynd av rödlistade arter på apel *Malus* sp. Dessa är allémossav *Arthonia muscigena*, stor knopplav *Biatora sphaeroides*, samt *Melanella elegantula* och *M. laciniatula*.

Blåbär *Vaccinium myrtillus* har nyligen uppmärksamats som ett intressant lavsubstrat (Arup & Ekman 1994). Åtta fynd finns för närvarande på blåbär av kvistlav *Fellhanera boutillei*. På en lokal hittades arten dessutom på lingon *V. vitis-idaea*. Förr var arten känd nästan enbart från grenar och barr av gran (även ädelgran *Abies* sp.), ett substrat som den idag praktiskt taget helt har försvunnit från. På blåbär finns även ett flertal andra lavar, t.ex. *Bacidia chlorotica*, gropkvistlav *Fellhanera myrtillicola*, slät kvistlav *F. subtilis* och *Micareia nischkeana*.

Två speciella miljöer för barklevande lavar

Den näringsgynnade alléträdsloran

Som redan framkommit flera gånger finns det ett antal lavar som är näringsgynnade. Dessa arter påträffas oftast på träd i alléer (fig. 42), i betesmarker och på kyrkogårdar (fig. 43), men de uppträder även på andra ställen med näringsrika förhållanden. Dessa uppstår på platser där näringsrikt stoft ansamlas och inlagras eller dit näringsämnen kanaliseras genom sippervatten. De näringsgynnade arterna är inte så beroende av vilket trädslag som växer på om bara näringsstillgången är tillräckligt stor, vilket är anledningen till att dessa arter behandlas separat under en egen rubrik. Det är dock vanligare att de näringsgynnade arterna växer på

rikbark än på fattigbark.

I södra Sverige finns en lång rad lavar som brukar räknas till de näringsgynnade arterna. Några av de allmänna till mindre allmänna arterna är allélav *Anaptychia ciliaris*, lönnlav *Bacidia rubellula*, mjölig orangelav *Caloplaca citrina*, citronlav *Candelaria concolor*, ägglav *Candelariella vitellina*, grynnig ägglav *C. xanthostigma*, *Lecania cyrtella*, veckantlav *Lecanora allophana*, *L. hagenii*, klubb-sköldlav *M. exasperata*, kranslav *Phaeophyscia orbicularis*, hjälmrosettlav *Physcia adscendens*, rosettlav *P. aioplia*, finlav *P. tenella*, dagglav *Physconia distorta*, gulkantad dagglav *P. enteroxantha*, fjällig dagglav *P. perisidiosa*, kyrkogårdslav *Pleurosticta acetabulum*, mjölig brosklav *Ramalina fraxinea*, *Rinodina exigua*, ljuslav *Xanthoria candelaria*, vägglav *X. parietina*, mångfruktig vägglav *X. polycarpa* och allévägglav *X. ulophyllodes*.

Det förekommer även ett antal sällsynta arter, varav några rödlistade, i allémiljöerna. Av dessa kan nämnas rosa lundlav *Bacidia rosella*, vitskivlav *Buellia alboatra*, *Caloplaca chlorina*, korall-orangelav *C. herbidella*, *C. luteoalba*, mjölig ägglav *Candelariella efflorescens*, alléägglav, *C. reflexa*, elegant sköldlav *Melanella elegantula*, flikig sköldlav *M. laciniatula*, silverlav *Parmelina tiliacea*, grynnig dagglav *Physconia grisea*, hjälmrosklav *Ramalina ballica*, spatelbrosklav *R. pollinaria*, fjällig vägglav *Xanthoria fallax* och grov ljuslav *X. fulva*.

Lavfloran i lövängar

I ett område i nordöstra Skåne, nordvästra Blekinge och sydöstra Kronoberg var förr lövängar mycket vanliga och än idag finns smärre rester kvar. En del av dessa, t.ex. i Ire i Blekinge, har på senare år restaurerats och askarna hamlas nu regelbundet. Flera lövängar är emellertid stadda i igenväxning. Även flera av de andra trädslagen har ibland hamlat och av lindängen finns det en del kvar i trakterna runt Möckeln i södra Kronobergs län. Lavfloran på hamlade träd, speciellt ask, blir ofta mycket rik och speciell. Flera rödlistade lavar har majoriteten av sina förekomster just i denna miljö. Karaktärsarter för ett bra askänge är almlav *Gyalecta ulmi* och blek kraterlav *G. flotowii*, men även rosa lundlav *Bacidia rosella*, klosterlav *Biatorella monasteriensis*, ädelav *Megalania grossa*, liten blekspik *Sclerophora peronella* och lunglav *Loba-*

Fig. 42. Näringsgynnade arter, t.ex. alléägglav *Candelariella reflexa*, elegant sköldlav *Melanelia elegantula* och flåkig sköldlav *M. laciniatula* trivs i alléer med gamla träd (Baldringe, Baldringe sn, Skåne)...

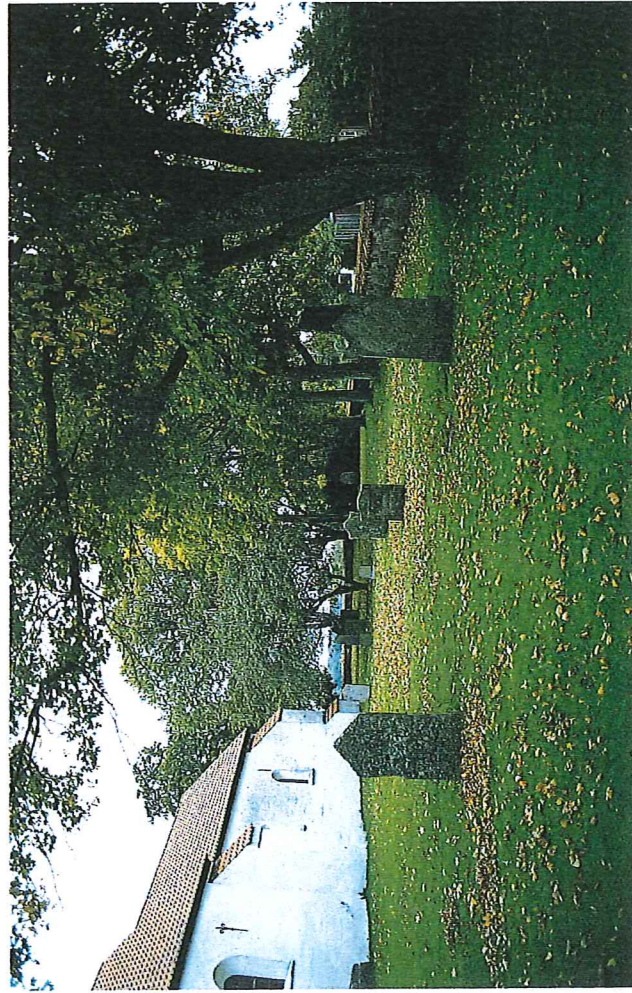

Fig. 43. ...liksom på kyrkogårdar, här även med silverlav *Parmelina tiliaceae* (V. Sallerups kyrka, Skåne).

Fig. 44. Flåkig skinnlav *Leptogium gelatinosum* föredrar gamla mossbelupna stenmurar som impregnerats av kalkhaltigt vägdamm. Ivö, Skåne.

ria pulmonaria är ofta förekommande. Många andra intressanta arter förekommer också i askången, t.ex. savlundlav *Bacidia incompta*, mjölig ägglav *Candelariella efflorescens*, svarttoppig kollav *Catillaria nigroclavata*, *Catinaria atropurpurea*, gulnål *Chaenotheca brachypoda*, kornig nållav *C. chlorella*, skorpgelelav *Collema oculatum*, dvärgtufs *Leptogium tereusculum*, bärdlav *Nephroma parile*, orangeputrad klotterlav *Opegrapha ochrolella*, grymig filalv *Peltigera collina*, rikfruktig blemlav *Phytictis agelaea*, sydlig blekspik *Sclerophora anabilis*, gulvit blekspik *S. nivea*, *Strangopora delitescens* och *S. ochrophora*.

Ved

Ved förekommer både naturligt i form av döda trädstammar och stubbar, och i kulturpräglade miljöer i form av staket, gamla träbyggnader, bryggor och liknande. Idag är nästan allt byggvirke impregnerat eller målat, vilket är till stor nackdel för de vedboende lavarna. Dessa trivs bäst på helt obehandlat trä i olika nedbrytningsskeden. Mängden

obehandlad ved har minskat avsevärt under 1900-talet. Ved i olika former är i sig själv sur och får ofta ännu lägre pH genom sur nederbörd, vilket troligen har drabbat en del känsliga arter.

På gammal, men fortfarande hård, ved kan man ibland hitta arter som huvudsakligen växer på sten. Detta gäller kanske framför allt på gamla bryggor vid havet och på ved i näringsrika miljöer. I dessa fall fungerar bestämningsnycklar som använder substratet som nyckelkaraktär dåligt. Om man har problem kan man alltid prova att gå i nyckeln för stenarter.

På stubbar och avbarkade, fallna stammar i skugga brukar några få skorplavar vara de första koloniserarna, främst koralltorvlav *Placynthiella imalea* och dynlav *Micarea prasina*. Dessa arter brukar dock ganska snart få konkurrens av blad- och busklavar samt mossor. Det är vanligen blåslav *Hypogymnia physodes* och olika bägarlavar *Cladonia* spp. som efter några år tar över scenen. En intressant art, som är funnen på tämligen murken ekved i djup skugga, är vedkryptolav *Absonditella lignicola*, som mycket få kända förekomster i landet. I öppna lägen, främst på lite äldre ved, kan man finna ytterligare arter, bl.a. svart spiklav

Calicium glaucellum, *Lecanora pulicaris*, gärdsgårdskantlav *L. varia*, svart dynlav *Micarea denigrata*, vedknotterlav *Traptlopsis flexuosa*, flarnlav *Hypocenomyce scalaris* och stadskantlav *Lecanora conizaeoides*. De två sistnämnda är mycket taliga mot luftföroreningar och har ökat de senaste decennierna.

På stängselstolpar och liknande förekommer även ett antal ovanliga arter t.ex. sotlav *Cyphelium inquinans*, knölig flarnlav *Hypocenomyce caradocensis*, *Lecanora cadubriata*, *L. saligna*, *Strangonyspora moriformis* och *S. pinicola*, samt *Thelomina ocellatum*. Även i andra miljöer förekommer sällsynta arter. På obehandlat virke av en gammal gård växer brun nällav *Chaenotheca phaeocephala* och gul dropplav *Clitostomum corrugatum*. *Lecanora scanica* och blekt gulmjöl *Chrysothrix flavovirens* (i svensk litteratur tidigare uppgiven som *C. chrysosiphthalma*) uppträder mycket sällsynt på avbarkade gamla ekar, både stående och fallna. Den senare förekommer även på barken av gamla tallar. Mjölgyxlografa *Xylographa vitiligo* växer däremot i undersökningsområdet bara på avbarkade partier av gamla enar på Hallands Väderö. Ovanlig är även *Lecidea insidiata*, som parasiterar på både stadskantlav *Lecanora conizaeoides* och gårdsgårdskantlav *L. varia*. Eftersom stadskantlaven ökat kraftigt skulle *L. insidiata* eventuellt kunna vara stadd i ökning. På bränd ved, oftast gamla stubbar, kan man hitta tunn flarnlav *Hypocenomyce friesii* och *H. castaneocinerea*. I sällsynta fall har dessa arter även påträffats på ved som inte brunnit.

Av rödlistade arter på ved finns det 21 nutida fynd. En enda art, dvärgbägarlav *Cladonia parastitica*, står för hela 17 av dessa och fyra andra arter för resten. På liggande stockar, lågor, i fuktiga lägen finns ett fynd av *Absonditella delutula*. Arten hittades härom året och har bara ett par förekomster i landet. De båda knappnålslavarna *Calicium quercinum* och liten blekspik *Sclerophora peronella* har båda vardera en förekomst på ved. *Calicium quercinum* är normalt knuten till bark, medan *S. peronella* växer både på bark och ved, oftast på levande trädstammar. Sydlig sotlav *Cyphelium notarisii* förekommer på Hallands Väderö på ett avbarkat parti av en gammal men levande en. Arten finns på ön även på barken av gamla enar. Vidare finns ett enstaka fynd av stiftklotterlav *Opegrapha vermicellifera* på ved men denna art förekommer företrädesvis på bark av olika lövträd.

Flera arter faunns förr på ved men de har nu av olika

anledningar försvunnit från södra Sverige. Gråladlav *Cyphelium trachylioides* och skånsk sköldlav *Punctelia reddenda* har genom förlusten av de skånska lokalerna även försvunnit från landet som helhet. *Cyphelium trachylioides* är en utpräglat vedart medan *P. reddenda* i andra delar av sitt utbredningsområde växer på barken av ädellövträd. På byggnader som var helt eller delvis byggda i eller klädda med obehandlat trä, oftast spånklädda vägar och tak, fanns förr några lokaler för varglav *Letharia vulpina*. Dessa byggnader är nu borta eller omgjorda i mer motståndskraftigt material. Flera gamla fynd av vedspik *Calicium abietinum* finns på ved, men idag finns bara ett nutida fynd av arten, på barken av en gammal ek. Även gropig skåglav *Usnea barbata*, som oftast växer på bark av levande träd, har en gammal förekomst på ved.

Sten

På sten förekommer totalt sett ungefär lika många lavar som på bark, men arterna på sten är generellt mindre kända än de på bark. Det beror naturligtvis på svårigheterna att samla lavar på sten, men även på att de barklevande arterna blivit mycket mer uppmärksamade i samband med luftföroreningar. Antalet rödlistade arter på sten eller mossa på sten är tämligen lågt. Totalt finns 72 nutida uppgifter. Av dessa utgörs 64 fynd antingen av långskafad ärgspik *Microcalicium arenarium* eller kalkvågslav *Xanthoria calcicola*. Övriga rödlistade arter är allmossav *Arthonia muscigena*, guldorangelav *Caloploca chrysodeta*, strutskinnlav *Leptogium corniculatum*, blågrå skinnlav *L. cyanescens*, flökg skinnlav *L. gelatinosum*, örtlav *Lobaria virens* och strandblocklav *Porpidia hydrophila*.

Silikatsten

I naturmiljöer förekommer lavar på klippor, block och mindre stenar. I undersökningsområdet rör det sig oftast om olika typer av silikatsten, t.ex. granit och gnejs, som i folkmun ofta kallas för gråsten. Silikatsten består bl.a. av kiselsyra, varför denna typ av sten alltid är sur. Andra typer av sten som ofta är sura är sandsten, skiffer och konglomerat. Silikatsten förekommer även i många former i kulturpräglade miljöer, t.ex. byggnader och gårdsgårdar. I byggnader och murar förekommer även tegel, som är surt.

Några av de alla vanligaste lavarna som förekommer på sur sten i öppna miljöer är brun spricklav *Acarospora fuscata*, gråstenslav *Aspicilia cinerea*, mörk gråstenslav *A. caesiocinerea*, klippskivlav *Buellia aethalea*, kuddägglav *Candelariella coralliza*, ägglav *C. vitellina*, tuschlav *Lasallia pustulata*, sprickkantlav *Lecanora intricata*, kvartslav *L. muralis*, biekul kantlav *L. polytrapa*, grådagig kantlav *L. rupicola*, rutlav *Lecidea fuscoatra*, knölig sköldlav *Neofuselia laxodes*, färglav *Parmelia saxatilis*, kantlav *Rhizocarpon geographicum*, kragkantlav *R. lecaninum*, mörk skivlav *Schaereria fuscocinerea*, svart kantlav *Tephromela atra*, loberad trapelia *Trapelia involuta* och kaklav *Xanthoparmelia conspersa*.

Flökg skinnlav *L. gelatinosum* och strutskinnlav *L. corniculatum* är båda rödlistade och förekommer i öppna och torra miljöer. Den förstnämnda har hittats framför allt på mossiga gamla stenmurar (fig. 44) som påverkas av näringsrikt stoft och den andra på mossa på klippvallar i trädgårdar (fig. 45). Strutskinnlaven verkar föredra platser som påverkas av näringsrikt sippervatten. Den gynnas dessutom av att lokalen störs av räfsning, borstning eller dylikt. Laven förefaller nämligen vara bättre på att återhämta sig än konkurrerande växtlighet.

På silikatsten i skuggigare och fuktigare miljöer är lavfloran betydligt fattigare och andra arter dominerande, t.ex. hattlav *Baeomyces rufus*, zonlav *Enterographa zonata* (på lodtytor), klipplav *Fuscidea cyathoides*, blågrå mjöllav *Leparia incana*, *Pertusaria aspergilla*, skuggorplav *Porina chlorotica*, blocklav *Porpidia macrocarpa* och *P. tuberculosa*. Av sällsynta arter kan nämnas *Micarea bauchiana*, *M. lithinella* och *M. sylvicola*. På skuggiga platser kan man finna långskafad ärgspik *Microcalicium arenarium*. Arten har tidigare varit nästan helt okänd i de sydligaste delarna av landet, men har på senare år hittats på ett drygt fyrtiotal nya lokaler. Arten växer i södra Sverige parasitiskt på citrongul skivlav *Psilolechia lucida*, men kan även växa på alger. Man hittar *M. arenarium* bara på regnskyddade stenytor, och den förekommer både på stengärdsgårdar, husgrunder och lodtytor inne i skogar. Så många nyfynd har gjorts att arten utslutits från rödlistan.

Kalksten och annan basisk sten

Ren kalksten i naturlig miljö är mycket sällsynt i undersökningsområdet, men förekommer i form av skalgrusbänkar och i kalkbrott. Vanliga arter i

dessa miljöer är *Aspicilia contorta*, guldskilav *Protoblastenia rupestris*, *Sarcogyne regularis*, murvårlav *Verrucaria muralis* och brunsvart vårlav *V. nigrescens*. Kraterlav *Gyalecta jenensis* är däremot sällsynt och bara känd från en lokal i området. Ren kalk förekommer annars mest i form av gravstenar, trädgårdsplattor samt byggnstenar i kyrkor och murar. Den största tillgången på kalkförande material utgör dock cement, murbruk och betong. På dessa platser utvecklas dock bara en liten del av den kalkflora som är vanlig på Öland och Gotland, som till stora delar är uppbyggda av kalksten. Några av de arter som dock förekommer i undersökningsområdet är kalkstenslav *Aspicilia calcarea*, *A. contorta*, mjölig orangellav *Caloploca citrina*, matt orangellav *C. decipiens*, murlav *C. saxicola*, liten ägglav *Candelariella aurella*, *Lecanora crenulata*, *L. dispersa*, *Lecidella stigmatea*, guldskilav *Protoblastenia rupestris* och brunsvart vårlav *Verrucaria nigrescens*.

Stenar och tegel i murar och väggar är ofta sammanfogade med basiskt murbruk, som om det urlakas kan påverka de annars sura beståndslavarna. I dessa fall ser man ofta en blandning av arter som föredrar sura respektive basiska förhållanden. Vissa arter är emellertid oberoende av pH-värdet och trivs både i sur och i basisk miljö. Kalkvågslaven *Xanthoria calcicola* föredrar dock svagt basisk miljö och växer framför allt på kyrkogårdsmurar, sällan på murar och väggar av annat slag. Gamla fynd finns även på ädellövträd, men bara på platser där arten samtidigt växte på sten. Inga nutida barkförekomster är dock kända. Arten är starkt tydlig till utbredningen och har nästan alla sina förekomster i Skåne.

Havsstränder

På havsstrandsklippor råder mycket speciella förhållanden eftersom miljön påverkas av salt, varierande perioder av torka och fuktighet, höga koncentrationer av vissa mineraler och kväveföreningar samt ibland mekaniskt avskavande is. I tropiska regioner är havsstränderna i princip fria från lavar, medan havsstrandsfloran på våra breddgrader ofta är rik. Strandklipporna brukar delas in i olika horisontella zoner med avseende på vilka arter som växer där (se Arup & Ekman 1991a). Längst ned finns en svart zon med saltlav *Verrucaria maura* och dess släktingar. Strax ovanför finns en orange zon, som dominerats av orangellavar, släktet *Caloploca*, och

Fig. 45. Strutskimlav *Leptogium corniculatum* trivs bäst i mossor på slutande klipphöllar där det ofta sipprar näringsriktigt vatten. Aryds sn, Blekinge.

ovanför den en zon med vägglav *Xanthoria parietina* och andra lavar som gynnas av fågelspillning.

Sötvattensstränder

En grupp av arter har anpassat sig till ett liv på stränder av sjöar och åar. Dessa arter får räkna med att bli dränkta under långa perioder, men även perioder av relativt torra förhållanden. Denna miljö är tämligen dåligt utforskad och flera arter, speciellt i släktet värlavar *Verrucaria*, är dåligt utredda. Utöver flera arter av *Verrucaria* förekommer bl.a. *Bacidia inundata*, slanklav *Collema flaccidum*, bäcklav *Dermatocarpon luridum*, traslav *Leptogium lichnoides* och *Staurothele fissus*. I denna miljö förekommer två rödlistade arter. Gråblå skinnlav *Leptogium cyanescens* företrar skuggiga och fuktiga platser, gärna på sten vid sjöstränder. Strandblocklav *Porpidia hydrophila* förekommer både exponerat och i skuggigare lägen längs små bäckar och större åar (fig. 46). Arten är med sina två nymda lokaler i området tämligen okänd för de flesta och kan därför vara förbisedd.

Jord, sand och torv

På jord, sand och torv finns bara några få rödlistade arter. De lavar som växer på dessa substrat är ofta förbisedda och har ägnats mycket lite intresse jämfört med de barklevande arterna. Lavfloran på marken är ofta relativt artfattig, men kan ibland erbjuda många trevliga fynd.

Kalkhaltig jord förekommer bara sällsynt i undersökningsområdet, huvudsakligen i sydvästra och nordöstra Skåne. Relativt vanliga arter på substratet är olika bägarlavar *Cladonia*, *Bacidia sabuletorum* och krusig filtlav *Peltigera rufescens*. Sällsynta arter som man kan hitta är *Bacidia bagliettoana*, seg gelélav *Collema tenax*, lergelelav *C. limosum*, snölav *Flavocetraria nivalis* (*Cetraria n.*), säcklav *Solorina saccata*, *Steinia geophana* och mossmetallav *Vezdaea aestivalis*.

På näringsfattig, sandig eller grusig mark uppträder flera vanliga blad- och busklavar. Bland dessa kan nämnas hedlav *Cetraria aculeata*, smal isländslav *C. ericetorum*, isländslav *Cetraria islandica*, tuvad hedlav *C. muricata*, krusig filtlav *Peltigera rufescens* samt olika bägar- och renlavar

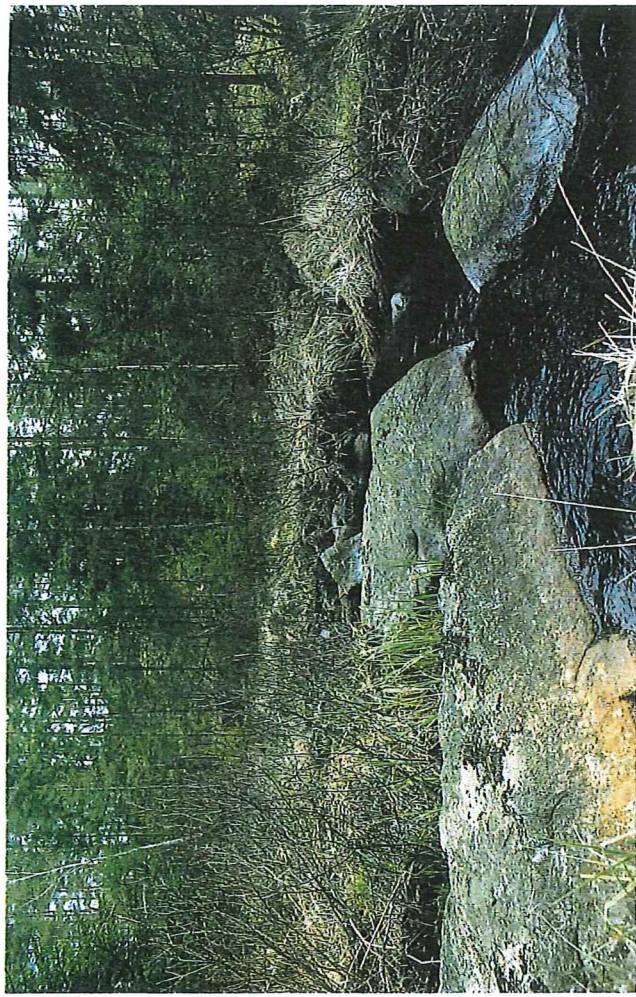

Fig. 46. Om man vill finna strandblocklav *Porpidia hydrophila* bör man leta på stenblock i åar och bäckar i halvöppna till öppna miljöer, som här i Femsjö, Småland.

Cladonia spp. Sällsynt förekommer även snölav *Flavocetraria nivalis* och styverlav *Peltigera dactyla*. Flera skorplavar förekommer också, t.ex. koralltorrlav *Placynthiella imalea* och *P. uliginosa*. En rödlistad art förekommer på sand, nämligen grymig påkrislav *Stereocaulon incarnatum*. Den har en känd lokal i östra Blekinge, där den växer i kanten av sanddynor i en öppen och torr tallskog (fig. 47).

Två av de vanligaste skorplavarna på näringsfattig, humusrik jord är koralltorrlav *Placynthiella imalea* och knotttorrlav *Trapelopsis granulosa*, som är vanliga även på andra substrat. Även torvskivlav *P. uliginosa* är relativt vanlig, medan storkornig torvlav *P. oligotrophica* är något ovanligare. Av busklavar är det framför allt bägarlavar *Cladonia* spp. som märks, varav många är vanliga arter. Den sällsyntaste av dem är dock huvdbägarlav *Cladonia peziziformis*. Den hittades nyligen på en betad ljung- och Halland (Arup & Ekman 1992). Det är det enda belagda fyndet av arten i Sverige och den finns upptagen på den uppdaterade rödlistan som akut hotad. Inte mycket är känt om arten, men på den halländska lokalen växte den i små grupper på humusrik jord med kolbitar (ljungheden bränns

regelbundet).

På lera och näringsfattigt grus finns två gamla fynd av blågrön *Moelleropsis nebulosa*, men inga nymda uppgifter. Arten är en typisk kolonisationsförstör, lerig och gärna lite kalkhaltig mark och är troligen inte bofast speciellt länge på en och samma lokal om den inte kontinuerligt hålls öppen. Arten har för närvarande inga kända lokaler i landet.

Lavfloran på torv domineras i regel av några få arter, däribland knotttorrlav *Trapelopsis granulosa*, koralltorrlav *Placynthiella imalea* och torvskivlav *P. uliginosa*. Sällsynta inslag i lavfloran på torv är mosskryptolav *Absoconditiella sphagnorum*, mossdynlav *Micarea turfosa* och vecknavling *Omphalina umbellifera*. Flera bägarlavar och renlavar förekommer också, däribland svart renlav *Cladonia stygia* som är sällsynt i området. På torv förekommer endast en rödlistad lav, nämligen torvbägarlav *Cladonia incrassata*. Den växer bara på vitmossstorv och oftast på vertikala ytor i torvgravar som lämnats efter torvbrytning (fig. 48). Arten har inte många nymda fynd men kan säkert letas upp på flera nya lokaler på gamla torvmossar där torvbrytning bedrivits.